

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orationes P. Josephi Ignatii Chiaberge, Societatis Jesu

Chiaberge, Giuseppe I.

Augustae Vind. & Oeniponti, 1752

Judicium Trivolsiensium Litteratorum Mense Julio 1925. pag. 1312. Articulo
LXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68656)

JUDICIUM

TRIVOLSIENSIVM LITTERATORVM

Mense Julio 1725. pag. 1312.

ARTICULO LXIII.

Pater Chiaberge magni famam ingenii, & perfecti Oratoris nomen jamdudum apud Italos obtinet. Ejus eloquentiam, & dicendi vim tum Italicè, tum Latinè, & in utroque argumento tum sacro, tum profano, celeberrima quæque Auditoria mirificè probavere. Sanè Taurini, quæ Patria ejus est, cum per sacros Quadragesimæ dies concionaretur, tam insolito plausu, & publica Ordinum omnium gratulatione exceptus est, ut non vulgarem à Rege, & ab Aulicis gratiam inièrit, & laudem retulerit. Acceptissima præ cæteris Oratio fuit, quâ eodem anno, 24. Maji mortuam Regis Matrem, in funebri ejus pompâ laudavit: quam proinde Auctoris Amici, non modò seorsum typis excudendam curavere; sed quibûsdam ejusdem Panegyricis hinc inde collectis, & in unum corpus compactis, rursùm publicâ luce donârunt. Harum prægustatio elucubrationum, cupiditatem accendit reliquarum, quas ajunt plurimas esse, quâsque credibile est, ut istæ sunt, plenas esse eximii acuminis, probatiquè saporis. Liber de quo agimus, 5. Orationes latinas continet, inter quas eam numero, quam de laudibus Regiæ Matris habuit, italicam quidem, sed ex altera parte latinè redditam. De singulis pauca. Sed ingenium, methodum, & stylum Oratoris paucis effingere conabimur.

Ora-

Orationem; quæ cæteras ordine antecedit, CLEMEN-
TIS XI. panegyricam habuit Auctor in Collegio Roma-
no; ubi Pontifex ille prima posuerat optimarum artium ru-
dimenta. Exordium (quæ pars Orationis suam habet pec-
culiarem venustatem) ducit à modestiâ CLEMENTIS,
quòdiad Pontificatum assumptus fuerit se invito, & relu-
ctante. Hanc verò Pontificis modestiam mirò artificiò adeò
attollit, & exaggerat, ut eadem vitatur ad excusandam
cunctationem; & moram, quâ debitum Illi laudum tribu-
tum Musæ persolvunt. Hujusmodi proœmium mox sequi-
tur & claudit Divisio, quâ docet, Magnum fuisse CLE-
MENTEM in Pontificati detrectandò; majorem in acci-
piendo; Maximum in administrandò. Species gloriæ blan-
dissima, atque ejus potissimum gloriæ, quæ à Sede D. Pe-
tri plenius emicat & effulget, aliquid habet illecebrosum
adeò, & rapax ut qui tantum honorem respuat, ejus animi
fortitudinem, & constantiam nemo satis mirari possit. Cæ-
terum grave adeò onus est huic summo honori adjectum,
universa scilicet Orbis Christiani Moles; ut dum illud quàm
latè patet, intuemur, & expendimus, quemadmodum
CLEMENS, nullâ habitâ ratione honoris annexi, qui no-
vum illi onus erat, animum CLEMENTI parem requira-
mus, fortiozem nimirum ut subeat, ac sustineat, quàm ut
despiciat, ac dedignetur. Hinc ingeniosè Auctor: *Ani-
mam, inquit: renuendo viceras: eundem iterum jam sui,
Victorem jam se ipso Majorem admittendo, atque impositi
operis triplicem quasi molem, tribus gentilitii stemmatis
montibus adumbratam sustinendo, vicisti.* Quod ad Regi-
men attinet, jure maximus dicitur, qui omnia implet O-
ptimi Principis, & Summi Pontificis munia. Prolixior
hæc duabus reliquis pars singula bonæ administrationis ca-
pita fusè, & enucleatè persequitur, & effigiem CLEMEN-
TIS singulari artificiò perficiens, summam Lectoris animo
-107

laudati Pontificis venerationem imprimi, & admirationem Laudatoris.

Proxima est Oratio Funebris INNOCENTII XII. quem Pontificem ostendit Orator, Tres Divinae Providentiae doctes in se ipso quodammodo collegisse: Primam quidem, quae ab Infinitate Naturae oritur, nempe ab omnium rerum procuratione, neque ullum percipere fructum, neque ullam pati jacturam: Alteram verò, quae ab imensitate profluit, ita Universitatis bono invigilare, ac si curam singulorum non haberet, atque ita se totam singulis impendere, ac si Universis non consuleret: Tertiam denique, quae nota quaedam Aeternitatis est, Felicitatis publicae perennitati prospicere. INNOCENTIUS XII. ad Pontificiam Tiaram evehctus nihil inde utilitatis percepit. Nemo illo frugalior, simplicior nemo: Contemptor sui Maximus, & privato suo censu contentus, Patrimonium D. Petri in usus publicos totum effundebat. Assiduo addictus labori, & negotiorum mole distentus, omnia vitae comoda respuebat. Summam verò honorum despicientiam hauserat à frequenti cogitatione mortis, quam illi perpetuò revocabat in mentem sepulchralis Urna, quam vel ab ipso sui Pontificatus initio sibi exstrui jusserat. *Documento est sepulchralis urna, quam vel ab ipsis Imperii sui incunabulis sibi exstrui jussit: ut exuvias non tam peritura mortalitatis post funera conderet, quam perempta cupiditatis multò ante funera tumularet.* Atque longè pulchrius, & admirabilius illud est, quod & rarius contingit: Suos INNOCENTIUS nequaquam locupletavit. Quid igitur? Num ideo tanta ejus moderatio magis inopem fecit? Minimè verò, reponit Orator, immo ditior, immo felicitior, immo apud omnes augustior, & cumulatis honoribus major. Testes sunt sinceri amoris, & doloris lacrimae, quibus illum funesto quodam casu in vitae discrimen adductum, Roma uni-

ver-

versa deflevit. Quæ scilicet lacrimæ ab Optimo Principe pulcherrimas voces expressere: *Heu! Quid hætenus in publicam utilitatem contulimus, unde hunc casum Civitas tam graviter doleat?* Quin nec ipsi Consanguinei ab hac Pontificis moderatione aliquid detrimenti acceperunt. Franciscus Pignatellus; quæ merebatur Purpurati Patris insignia accepit à CLEMENTE, eaque ab INNOCENTIO accipere debuisset, nisi Purpuram ille, quâ erat religione animi affectus, cognationi tribuere vereretur, quam virtutes, & merita tanti Præsulis postulabant. Reliquæ hujus Orationis partes duæ ampliorem aperiunt campum Eloquentiæ Patris Chiaberge, qui propositâ sibi semper Divinæ Providentiæ imagine, & imitatione, virtutes heroicas INNOCENTII XII. aded illustrat, efficitque conspicuas, ut radius quidam Divini illius Attributi in tanti Pontificis animo emicare videatur.

Anniversaria, quæ sequitur, Oratio de laudibus GREGORII XIII. sub hoc ipso Lemate: *Gregorius XIII. Sæculorum Felicitas*, parem cæteris præfert sublimitatem, & dignitatem. Ab anno sæculari 1700. quo conscripta, & publicè habita est, occasionem arripit Orator, GREGORIUM appellandi, augustius quidem, sed accommodatius, justius, quàm veteres Romani, suos Cæsares, quibus assentatio, & timor hoc uno titulo blandiebatur: *Sæculi Felicitas*. Enimvero GREGORIUS Pontifex felicitatem omnium temporum complecti animo visus est, tum civilem, & humanam; tum sacram, & divinam. Ad primum Felicitatis genus pertinent Pax, Opulentia, & ingenuarum Artium cultus, & splendor restitutus. Hinc Summus hic Pontifex non Europæ tantum universæ venerationem conciliavit sibi, quam bellis miserè agitatam pacificavit; sed Italiæ potissimum animos devinxit, quam Parsimoniam suam exemplo, & munerum assiduâ largitate divitem fecit. *Reipublica à Te*

consultum est Beneficentiâ, vel Parsimoniâ tuâ. Altera o-
pes Mortalium auxit, altera cupiditates compressit, utra-
que divites fecit. His adde Disciplinarum amplificatam
dignitatem: sed quàm magnificè? Una hæc Collegii Roma-
ni molitio, liberalitatis ejus monumentum, & gratæ recor-
dationis nostræ materies perennis Gregorianam magnifi-
centiam satis eloquitur. At nequaquam magnanimo Pon-
tifici hoc satis fuit. Adde Typographicas officinas, adde
Academias, adde Seminaria, ubique Gentium, & Romæ
potissimum condita. Quæ omnia verum esse comprobant,
quod merito dixit Orator. Hunc scilicet Pontificem,
providisse, ut Nationes omnes in hac Urbe, Orbis Chri-
stiani princip., non Præceptores tantum invenirent, sed
Parentes, Domos, & Patriam suam: *Vestram hic Patriam
Germani habetis, & Ungari; vestram Angli; vestram Graeci;
Maronita vestram.* Sed longè altiorem scopum sibi
destinaverat GREGORIUS Pontifex. Nam civilis Felici-
tas, quamvis eximia, quamvis æterna sit, semen erat quod-
dam, & quasi primordium plenioris, sublimiorisque feli-
citatæ, quam Posteritati paravit, cultus scilicet Religionis,
solidarumque virtutum. En, quàm scitè P. Chiaberge uno
veluti oculorum conjectu, longam seriem explicat Christi-
anorum operum, quæ Ejus Pontificatum illustrarunt, qui
certè inter celeberrimos D. Petri Successores annumerandus
est.

Sequens Elogium Regis est, maximorum Regum nume-
ro accensendi, nempe LUDOVICI XIV. Idem illi laudum
tributum Principum omnium Oratores persolvere: sed pau-
ci fortasse eâ verborum, & sententiarum granditate, quâ
noster Orator in Lateranensi Basilica, anno 1716. desumpto
thematè ab iis verbis, *Fuit Magnus secundum nomen suum;
Ludovicus, inquit, Animo, Imperio, Religione Magnus,*
ejus cognomenti amplitudinem, & majestatem re ipsa aqua-
vit:

vit: sive illum ut Heroem spectes, sive ut Regem, sive ut Vindicem Religionis. Hoc triplici aspectu totum intuentibus exhibet LUDOVICUM; nempe Magnum Heroem, animo in prosperâ, adversâque fortunâ semper infracto; Magnum Regem, omnibus Pacis, bellique ornamentis divitissimè, & felicissimè imperantem; Magnum denique Religionis Vindicem, eâ scilicet fortissimè defensâ, & studiosissimè propagatâ. Quod ut ostendat Orator, expendit, quid publicè, & privatim LUDOVICUS ageret, quid sentiret, quid moliretur, ceteraque enumerat veræ magnitudinis argumenta. Quæ ut in unum cogeret, & quantum satis est, indicaret, omnem artem suam impendisse videtur Orator. Quippe immensi operis esse, ea fusiùs evolvere, & quàm latissimè patent, explicare.

Quod attinet ad Orationem postremam, ducto ejus argumento ab Evangelico textu: *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet*, Regia inquit, Sabauda Mater vivet insculptâ in hominum mentibus Virtutum suarum imagine, nunquam interiturâ; Vivet iterum in Rege Filio, & universâ Familiæ suæ Posteritate; Vivet denique in tot tantisque operibus Christianæ Pietatis. Geminas hujus optimæ Principis dotes, licet invicem sibi in speciem adversas, mirabili foedere inter se necit Orator, Majestatem scilicet, & Popularitatem; atque ex earum foecunda concordia, velut è fonte rivuli, plurimæ ejusdem virtutes emanant, in memoria Europæ universæ nunquam interitura. Altera pars Regis Sardinia, ejusque Regiæ Familiæ elogium est, quod perpetuò refertur ad Elogium Principis, quæ argumentum est Orationis. Difficile est, tum hujus, tum alterius partis dignam speciem, & formam paucis adumbrare: Adeo magnam utraque ab Auctoris ingenio ubertatem accepit! Id unum dixisse sufficiat, Orationem hanc, licet italicâ linguâ primò conscriptam, adeoque à cæterarum stilo, & gustu

aliquatenus discedentem, absolutissimum nihilominus hujus Oratoris Opus existimari posse.

Ejus eloquentiæ character est. In Operum suorum commentatione, & ordine Ars mira; Eadem proponendi ratio nova, & singularis; In partium harmoniâ concinnitas; Iisdem mutuò nectendis, evolvendisque solertia; Denique incessus quidam, & Gradatio perpetua ad destinatam metam; & ab initio ad finem crescens semper Oratio. Subtilis est, & splendidus Orationis ornatus, quique Panegyricum decet; sed abest longissimè ab adulterino fuce, qui aliquando Italis objici solet. Stilius sententiarum ponderi par, integer, robustus, varius, ad proborum exemplarium normam efformatus; nec tamen iis nimium similis, quod affectationem redolet; nec nimium similis sibi, quod inopiam sapit.

CLEMENTI XI.
PONTIFICI MAXIMO
ORATIO PANEGYRICA
Habita in Aula Maxima Collegii Romani
ANNO MDCCIII.

SI GRATULATIONIS, quam OPTIMO PRINCIPI tot nominibus debitam solvimus, excusandam in præsentia tarditatem arbitrarer, EMINENTISSIMI ECCLESIAE PRINCIPES, argumenti in primis magnitudinem accusarem: proferrem deinde Romani Oratoris sententiam, negantis videlicet seram gratulationem reprehendendam videri: quod ea minus in adulationis suspensionem vocetur,

Sera Gratulationis reprehendi non solet.

setur,